

Cases del carrer Mestre Ramon Planes

Rajadell

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Nucli Antic. Carrer Mestre Ramon Planes 2-6
Emplaçament
Alçada: Al nord del nucli antic
364

Coordenades:

Latitud: 41.72834
Longitud: 1.70616
UTM Est (X): 392392
UTM Nord (Y): 4620424

Classificació

Número de fitxa 08178 - 185
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Les cases han estat acuradament restaurades
Protecció Legal
Observacions protecció: BPU. Catàleg bens protegits 2014 (num. 20)
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Diversos propietaris
Autoria de la fitxa F. Xavier Menéndez. OPC 2017-21
Data de registre de la fitxa: dv., 27/03/2020 - 01:00

Descripció

Conjunt de cases del carrer Mestre Ramon Planes (únicament al costat de llevant), que discorre des de la plaça de l'Era (a sud) a la Plaça de l'Església (a nord).

Des de la plaça de l'Era hi ha una primera casa aïllada (de fet, ara son dos habitatges, la num. 2 i la num. 3 de la Plaça de l'Era. Es tracta de Can Villar (Can Saltre o Cal Sastre de Dalt, segons Molins, 2020). És una casa aïllada, que presenta planta baixa i dos pisos. La façana que dona al carrer està caracteritzada per una entrada amb brancals i llinda de pedra, rectangular, que es situa, descentrada, al nord. Presenta a la seva dreta dues finestres, una gran amb brancals i llinda de pedra, i una altra més petita emmarcada amb maçonaria irregular. Tota la planta baixa està afectada per una baixada de nivell descendent de sud a nord (amb escales al carrer). La primera planta està definida exteriorment per tres finestres emmarcades amb blocs de pedra, la central de mida una mica més gran. La segona planta està dotada d'un balcó centrat, amb reixa de ferro, i brancals de lloses de pedra, sense cap altre obertura. La casa presenta maçonaria irregular amb cantoneres de pedra, però les dues plantes presenten un arrebossat modern de ciment. Sota la coberta, a dues vessants, amb el carener perpendicular a la façana, s'observa un nou pis sobreelevat sense obertures. La següent casa es la num. 4, separada de la 2 i 3 per un carreró (Carrer Riera o Costa Vella). Es tracta de Cal Gili. Presenta planta baixa, planta pis i golfes. Té una entrada centrada amb brancals i llinda de pedra, rectangular, amb dues finestres a banda i banda, quadrades, amb ampit, igualment amb brancals i llinda de pedra. La segona planta presenta quatre finestres quadrades. Les golfes no tenen cap obertura en aquesta façana, però sí a la que dona al carreró que la separa de la casa num. 2. La coberta es a doble vessant, amb el carener perpendicular cara el carreró i paral·lel respecte del carrer Mestre Ramon Planes. Les façanes estan fetes de maçonaria irregular vista.

La casa num. 6 està separada de la 4 per un angle que defineix un lleu canvi de direcció del carrer. Es situada entre mitgeres entre Can Gili (la num. 4 del carrer) i cal Sastre de Baix, que té façana a la plaça de l'Església. Molins (2020) la denomina la Casa Nova del Sastre. Presenta planta baixa (amb una gran porta rectangular definida per una gran llinda i brancals de pedra) i planta pis, amb diverses obertures.

Observacions:

El nom del carrer era anteriorment carrer església. Segons Molins (2020), carrer de la Volta.

La façana de la casa num. 2 presenta dues inscripcions, dins d'orles ovalades, en planta baixa. La primera duu la llegenda Ramon Vilar (inscrita), sobre la porta; la segona, la data 1851 (en relleu), en la llinda de la finestra.

La llinda de la porta la casa num. 4 (Cal Gili) presenta la següent inscripció: ANY 1830 CASA DE PERE PARSARISAS. Es troba dins una orla ovalada dividida per una creu central. A l'esquerra, dins l'orla, apareix una curiosa figura antropomorfa o de peix. Sobre una de les finestres apareix, a la llinda, la següent data gravada: 1792. Segons la propietat, aquesta llinda no es original de la casa (és d'origen desconegut) (agraïm la informació del propietari Ricard Cucurulla).

Can Gili ha instal·lat, a la part posterior, una antiga bomba d'aigua (fitxa 377), visitable des del carreró del darrera.

Història

Fins el segle XVIII, a l'actual nucli de Rajadell només hi havia el castell i l'església. Cap a finals del segle XVIII el senyor del terme inicia una nova política que afavoria l'establiment de noves cases a la zona propera al castell. Aquest primer creixement es limità a l'entorn de la Plaça de l'Església. A partir de finals del segle XVIII i principis del segle XIX, el poble va créixer en direcció sud pel carrer de l'Església (actualment carrer Mestre Ramon Planes). I posteriorment, pel carrer Major. Les inscripcions dels anys

gravades a les llindes de les portes i finestres ens proporcionen, però, dates del segle XIX.

A Cal Gili (la num. 4 del carrer) s'ubicava la botiga de queviures: s'hi venia carn i peix. També va ser estanc i fins i tot fonda (de 2 o 3 habitacions). Més endavant, va acollir la primera centraleta telefònica. Com que era fonda, hostatjà al metge del poble a la postguerra.

Sota la volta i a l'altra banda del carrer hi ha un magatzem que pertany a cal Sastre. Antigament havia estat una tina, Abans de la guerra hi va tenir la fusteria Andreu Claret, el Fuster, i durant uns anys s'hi va guardar el carro dels morts.

Molins fa un estudi detallat de les cases: La Casa Nova del Sastre de Baix (Molins, 2020:59-60), Cal Gili (Molins, 2020:61-63) (Les cases a l'altra banda del carrer estan descrites a la fitxa 100) i també Cal Sastre de Dalt (Molins, 2020:81-83), ja a la plaça de l'Era.

La Casa Nova de Cal Sastre de Baix és una ampliació de Cal Sastre de Baix en direcció a migdia (com Cal Miralles de la Volta ho va ser ponent). Cal Sastre de Baix fou la primera casa que es va construir a la plaça, en part sobre la volta. No podem precisar la data. Va començar sent molt petita, però amb el pas dels anys es va anar engrandint. Les notícies que tenim sobre la casa nova són molt tardanes, de finals del segle XIX, quan hi vivien, de lloguer, un espardenyer i després un cisteller. El 1920 la casa estava desocupada. Abans de la guerra s'hi va estar l'Andreu Claret, el qual tenia el taller de fusteria just a l'altra banda del carrer. Com que novament la casa estava desocupada, al temps dels maquis s'hi van hostatjar guàrdies civils. L'amo Francesc Enrich Portella va morir solter el 1967 i va llegar la casa principal a les seves nebodes i a les Germanetes dels Pobres de Manresa. Les monges van vendre la casa el 1968 a Enric Amat Domingo, fabricant tèxtil de Sabadell.

Cal Gili és, en opinió de Molins la casa tal vegada més emblemàtica del poble, perquè ha estat contínuament habitada i n'ha estat el centre neuràlgic, en concentrar els serveis de fonda, botiga, estanc i central telefònica. Qui va construir la casa va ser Pere Parcerisas, fill del propietari Joan Parcerisas i la seva primera muller Rosa Canudas, o Marsinyach. El 1830 el senyor del Castell li va establir una parcel·la de 40x60 pams per aixecar-hi una casa, més un espai de 12 pams més al costat per construir-hi el forn del pa. La casa es devia fer ràpid, si hem de fer cas a la llinda conservada (any 1830 casa de Pere Parsarisas). El va succeir el seu fillastre Miquel Vila Sala, que es va fer fuster i se'n va anar a Manresa. Aquest, el 1882, ven la casa a Vicenç Comellas, el qual la revèn el 1884 a Gil Gifré, també fuster (d'aquí el nom de la casa). Tenia esperit emprenedor i va esdevenir botiguer, comerciant i estanquer i va obrir a Can Gili una botiga que va estar oberta més de cent anys. El besnét de Gil, Ignasi, tenia porcs a la cort de sota casa i xais als baixos de cal Gili Vell i a la botiga es venia la carn que matava ell mateix. Els divendres baixava a Manresa amb carro i pujava peix fresc. Els dimecres i divendres es venia a la botiga gra cuit, que tenia molt d'èxit entre la colònia d'estiuejants. Quan el poble es va quedar sense cafè, a cal Gili despatxaven begudes i els homes s'hi reunien per jugar a cartes. Com que la casa és força gran, també llogaven habitacions. Durant un temps va visitar el metge Pons en una cambra de la casa. El 1965 s'hostatjava a la casa el metge Pelayo García i un guàrdia civil. Quan van tancar cal Titot, van quedar-se l'estanc, i quan van marxar els de cal Sastre, es van fer càrrec de la centraleta telefònica.

Cal Sastre de Dalt era la casa d'un altre sastre (diferent del que vivia a Cal Sastre de Baix; d'aquí els dos noms). El sastre que va fer la casa era Ramon Vilà o Vilar Golarons, d'Olius. El 1850 els senyors del Castell van establir al Ramon una parcel·la de 56 x 36 pams per a poder construir-hi una casa. El terreny era a un costat de l'era del Castell i el senyor va obligar a deixar un carreró entre la seva casa i la d'en Pere Parcerisas (actual cal Gili) per respectar el camí que pujava al poble des de la riera (la Costa Vella). Dues llindes porten gravades la data 1851 i el nom Ramon Vilar. La primera vegada que s'esmenta la casa, el 1852, se l'anomena Casa Nova del Sastre, però una dècada més tard es diu cal Sastret, tal com era conegut el sastre Ramon Vilà. El 1881 i 1884 el Sastret amplia la casa amb sengles parcel·les contigües a la casa. La pubilla es casa amb el metge Ramón Vendrell i al 1897 lloga la casa al jove sastre Joan Puig Grau. El seu fill també va ser sastre. Cap el 1960 la va comprar Joan Vila-Massana. Quan el darrer llogater sastre va marxar, els Massana van convertir la casa en tres habitatges per llogar.

Bibliografia

